

15—19 год. — 2 въ градоветъ и 5 въ селата, преди 20—24 год. — 1 въ градоветъ и 1 въ селата. Тия числа показватъ, че работоспособността въ селото се губи по-рано, отколкото въ града.

13. *Хранене и пиене.* Отъ 158 столътници 93 сж пиели презъ живота си преимуществено чешмена вода, 64 — кладенчова; 77 сж яли преимуществено пшениченъ, 12 царевиченъ, 2 ржженъ и 67 хлѣбъ отъ смѣсено брашно (въ миналото, обаче, сж яли пшениченъ хлѣбъ само 26, а царевиченъ 30 и смѣсенъ 101). Употрѣбвали сж вегетативна храна 118 души, месна — 5, смѣсена — 35, не сж употрѣбвали спиртни питиета 33, употрѣбвали сж (безъ да сж алкохолици) 125, не сж пушили тютюнъ 110 души, пушили сж 48.

Отъ тия числа се вижда, че по-голѣмата частъ отъ столътниците сж пили чешмена вода, яли сж пшениченъ и смѣсенъ хлѣбъ, хранили сж се съ вегетативна храна, употрѣбвали сж спиртни питиета и не сж пушили тютюнъ.

V. Фактори на дълговѣчността.

Въпросътъ за старостта и дълговѣчността отдавна занимава ученитѣ, но едва ли може да се каже че сж могли да бждатъ установени отъ науката съ достатъчна положителност условията и факторитѣ, които предизвикватъ остаряването и като негово последствие естествената смъртъ. Едно време се смѣташе, че старостта на човѣшкия организъмъ се състои въ овехтяването и развалянето на неговитѣ органи, безъ да се държи смѣтка за обстоятелството, че организмитѣ се състоятъ отъ клетки, които постоянно се размножаватъ и могатъ да възстановятъ изхабенитѣ и повредени части на организма¹⁾. *Мона* и неговитѣ последователи се опитватъ да обяснятъ старостта и смъртъта съ обстоятелството, че житѣ клетки не могатъ да се дѣлятъ безконечно, но и по тоя въпросъ мненията сж твърде противоречиви, понеже е доказано за нѣкои низши животни, че иматъ способностъ къмъ безконечно размножение. *Хертвигъ* и *Майнотъ* търсятъ причината на остаряването и на естествената смъртъ въ намалението на интензивността на дѣлението на клеткитѣ. А това намаление, споредъ *Майнотъ*, се намира въ зависимостъ отъ диференциацията на клеткитѣ. И на тоя възгледъ се правятъ основателни възражения, както е, напр., възражението, че ако бѣха правилни схващанията на поменатитѣ двама учени, старостта би трѣбвало да започва веднага следъ свършване на диференциацията на клеткитѣ, т. е. следъ свършване на ембрионалния периодъ, а известно е, че старостта започва много по-късно. Други

(*Алленъ*, *Кольцовъ*) правятъ опити да обяснятъ старостта и смъртъта не съ механическото изхабяване на клеткитѣ на организма, но съ нѣкакво химическо въздействие на различнитѣ сокове, които се отдѣлятъ отъ жлезитѣ на организма. Но и това въздействие не е още нито добре изучено, нито напълно разяснено. Известниятъ пкъ руски ученъ *Мечниковъ* намира причината на старостта въ накърненieto на хармонията между отдѣлнитѣ части и тъкани на организма, а именно, въ постепенното изтощение на нервнитѣ и жлезнитѣ клетки, въ сжщото време, когато съединителнитѣ тъкани и така нареченитѣ фагоцити съхраняватъ своята сила. Това се дължи, споредъ *Мечниковъ*, на нееднаквата чувствителностъ на различнитѣ клетки къмъ разнитѣ вредни условия. Доказано е, напр., че клеткитѣ, напримѣръ, на яйчницитѣ и на мозъка сж много по-чувствителни къмъ отровитѣ, отколкото клеткитѣ на съединителната тъканъ и фагоцититѣ. А известно е, че презъ човѣшкия организъмъ минаватъ маса отрови, които при тия условия разрушаватъ най-напредъ благороднитѣ клетки на нервната система. Главното количество отрови, които отравятъ постепенно организма, дохождатъ отъ дебелитъ черва, гдето се събиратъ огромни количества всевъзможни микроби. И затова *Мечниковъ* препоръчва киселото млѣко като срдство за подмладяване. Имайки предъ видъ даннитѣ на нашето преброявание, *Мечниковъ* е направилъ едно доста смѣло обобщение, поставяйки въ причинна връзка извънредно голѣмия брой на столътниците въ България съ консомацията на киселото млѣко. Трѣбва, обаче, да се забележи, че даннитѣ на настоящата анкета намалиха твърде много броя на столътниците у насъ и че консомацията на киселото млѣко въ нашата страна е повсемѣстно разпространена и затова случаетѣ, въ които консомацията на киселото млѣко не довежда до дълбока старостъ сж много повече отъ случаетѣ, когато то довежда до такава.

Една разновидностъ на тая теория е една друга¹⁾, споредъ която естествената смъртъ не е нищо друго, освенъ една постепенно увеличаваща се атрофия на клеткитѣ на организма, която се дължи на натрупването на остатъцитѣ отъ смѣняването на веществата, които остатъци не могатъ достатъчно бързо да бждатъ изхвърляни отъ клеткитѣ и които препятствуватъ на по-нататъшното смѣняване на веществата.

Къмъ тия теории трѣбва да прибавимъ и мислитѣ на цитирания по-горе проф. *Метальниковъ*, който се опитва да създаде и една психологическа теория за старостта. Той намира, че ние не придаваме достатъчно зна-

¹⁾ С. Метальниковъ — Проблема безсмъртия и омоложения въ современной биологии, Берлинъ, 1924, стр. 117 и следующитѣ.

¹⁾ Д-ръ Alex. Lipschütz — Warum wir sterben, Stuttgart, 1914, стр. 85.